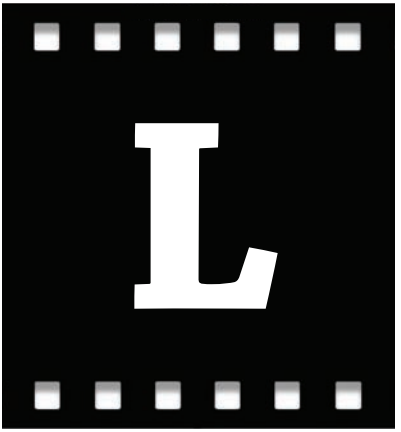

LABUDA Marián (* 28. 10. 1944 Hontianské Nemce, okres Zvolen) – **slovenský herec**; otec herce Mariána Labudy ml. (* 1974). Vyrůstal v rodině vesnického krejčího, který vlastnil i obchod s látkami. Lásku k divadlu, jemuž se jako školák ochotnicky věnoval, v něm podnítilo okouzlení z poslechu rozhlasových her. O volbě herectví definitivně rozhodly chlapecké zážitky ze školních zájezdů do bratislavských divadel. Po absolvování div. fakulty VŠMU (1965) nastoupil do činohry Slovenského národního divadla. V roce 1968 byl spoluzakladatelem legendárního generačního Divadla na korze v Bratislavě (Estragon v *Čekání na Godota*, podkolesin v *Ženitbě*), odkud přešel po jeho zákazu (1971) na Novou scénu. Právě zde se vypracoval od komických a tragikomických typů také k velkým dramatickým úlohám: Prozorov ve *Třech sestrách*, Jožko Púčik v *Jožkovi Púčikovi a jeho kariéře*, Malcolm v *Macbethovi*, Simeon-Piščik ve *Višňovém sadu*, Timoteo v *Mandragoře*, Sganarel v *donu Juanovi*, Molièrův Tartuffe aj. Od roku 1989 se stalo jeho domovskou scénou opět Slovenské národní divadlo (*Obrana Sokratova*, *Mein Kampf*, *Sex noci svatojánské*, *Sluha dvou pánů*, *Ženitba*). Hostuje také na jiných bratislavských scénách: Studio S (*Lazariáda*, *Emigranti*), Divadlo v 7 a půl (*Tančírna '96*) a Divadlo Aréna (*Tiso*). Labudovy jevištní kreace znají také čeští diváci z inscenací uvedených např. v Národním divadle v Brně (*Pan Puntilla*), Městském divadle Zlín (*Zajíc Zajíc*), Divadle na Vinohradech (*Krejčovský salón*) a na Letních shakespearovských slavnostech na Pražském hradě (*Jak se vám líbí*). Už jako posluchač herectví se vyhraňoval jako výrazný komediální talent se smyslem pro celistvost postavy, pro její vnitřní motivaci,

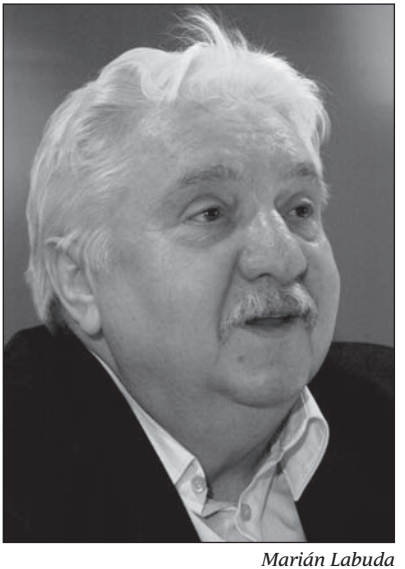

Marián Labuda

ale i pro nadhled a groteskní karikaturu. Jeho doménou je tragikomedie, kde může naplno uplatnit bujnou fantazii se smyslem pro ironický odstup a jemnou sebestylizaci. V jeho pyknickém a zároveň překvapivě mrštném těle se skrývá duchovní jiskra: plebejský vzhled a duchovní noblesa vytvářejí zvláštní kontrast, ve kterém spočívá dynamické napětí každé Labudovy postavy. V polovině 60. let debutoval před kamerou. Se **S. Dančiakem** vytvořil v psychologickém filmu Petera Solana *Kým sa skončí táto noc* (1965) ústřední dvojici mladých instalatérů, pravidelných návštěvníků exkluzivního nočního podniku, kteří se zde při hledání erotického dobrodružství seznámili s dvěma českými dívkami (**J. Gýrová** a **J. Zelenohorská**), ale nikomu ze čtveřice tato noc nepřinesla toužené uspokojení. Dlouho se pak musel spokojovat s úlohou komického figurkáře, který byl však nepřehlédnutelný díky své fyzické podstatě a živelné energii, např. ve slov. filmech *Zmluva s diablom* (1967), *Zločin slečny Bacilpýšky* (1970), *Pacho, hybský zbojník* (1975), *Sebechlebskí hudci* (1975), *Ružové sny* (1976) a *Demokrati* (1980). Radikální posun ve vnímání Labudova film. herectví učinily v 80. letech čeští filmaři, kteří dokázali vytěžit z jeho tragikomického a dramatického potenciálu další polohy ve velkých i menších postavách. V Herzově parodii na gangsterky *Buldoci a třešně* (1981) byl neodolatelným Italem donem Carmellem Mušilem, mafiánským bosem, kterého se snažila zlikvidovat konkurenční mafiánská rodina. Mimořádnou popularitu mu přinesla postava furiantského kulaťoučkého řidiče vesnického JZD Pávka, který v Menzelově komedii *Vesničko má středisková* (1985) představuje protipól ke svému zaostalému závozníkovi (János Bán), jehož osud mu není lhostejný. V postavě slov. velkostatkáře z Matějkovy retrokomedie *Anděl svádí ďábla* (1988) vystřihl karikaturu zbohatlíka s rádoby velkopanskými způsoby. Stejného rodu je i prvorepublikový statkář a prozatímní zámecký správce Stoklasa z Menzelovy adaptace Vančurovy prózy *Konec starých časů* (1989). Tvůrčí souznění s Menzelovým pojetím humoru dokumentují další role: úlisný a prohnaný zlodějský podnikatel William Peachum ve film. přepisu Havlovy *Žebrácké opery* (1991), buldočí sovětský podplukovník Opalikov v přepisu románu Vladimira Vojnoviče *Život a neobyčejná dobrodružství vojáka Ivana Čonkina* (1993) a obchodní cestující a velký gurmán Walden ve smutné komedii na motivy stejnojmeného Hrabalova románu *Obsluhoval jsem anglického krále* (2006). Jako osvědčeného epizodistu používá Labudu ve svých filmech režisér **D. Klein**: cikánský baron Tancoš v detektivce *Radikální řez* (1983), farář Dorenda, léčící se z alkoholové závislosti, v bolestné komedii *Dobří holubi se vracejí* (1988), důležitý funkcionář ROH Ládíček v satirické komedii *Vážení přátelé, ano* (1989) a melancholický řezník Hyrman v hrabalovské komedii *Andělské oči* (1994). Za vedlejší roli krejčího a podivínského otce hlavního

hrdiny Jakuba (**R. Luknár**) v Šulíkově lyrickém podobenství *Záhrada* (1995) získal Českého lva. Zvláštní postavení zaujímá v jeho filmografii bizarní titulní postava podlého, zhýralého a nechutného despoty a krutovládce v černé grotesce *Král Ubu* (1996), kterou podle div. hry Alfreda Jarryho natočil kameraman a debutující režisér F. A. Brabec. Vedle těchto stěžejních partů zasluhují ještě zmínku alespoň některé další, byť okrajové úlohy: hudebník v Krejčíkově satirické komedii *Prodavač humoru* (1984), plaše zmatený učitel Zíma ve Svěrákově fantastické komedii *Akumulátor 1* (1994), bodrý cikánský šejdíř Lájoš v Prokopově kriminálním snímku *Vekslák aneb Staré zlaté časy* (1994). Několikrát propůjčil na plátně svou podsaditou postavu bytostem z pohádkových příběhů: principál a žalářník (*Kráľ Drozdia brada*, 1984), vezír (*Falošný princ*, 1984), lstivý čarodějův hrbatý sluha (*Pták Ohnivák*, 1997) a sultán (*Lotrando a Zubejda*, 1997). Podařilo se mu dokonce proniknout mezi mezinárodní hereckou elitu díky roli východoněmeckého tenoristy Schneidera ve filmu maďarského režiséra Istvána Szabóa *Setkání s Venuší/Meeting Venus* (1990). Stranou jeho hereckého zájmu nezůstaly nikdy ani rozhlas (cykly *Kaleidoskop* a *Kaleidofon*) a televize, kde účinkoval v desítkách inscenací, pohádek a v seriálu *Silvánovci* (1996). Stabilní letitou oblibu, jaké se těší u naší veřejnosti i po rozdělení Československa, dokládá mj. jeho přítomnost v českých tv. filmech (*Nevinný*, 1995; *Nevěsta pro Paddyho*, 1999; *Černá slečna slečna Černá*, 2002), a zejména seriálech *Arabela se vrací* (1990), *Bubu a Filip* (1996), *Četnické humoresky* (2000), *Rodinná pouta* (2004–06), *Náves* (2005–06) a *Příkopy* (2006). Za mimořádný přínos k rozvoji slov. umění obdržel Cenu ministra kultury Slovenské republiky (2004). Souborné vydání jeho časopiseckých sloupků přináší kniha *Oči v sloupek aneb Kalendář Mariána Labudy* (2004). Plastický obraz jeho hereckého a lidského osudu nabízejí knihy Daniela Rouse *Rozhovory* (1995) a Zuzany Sílové *Marián Labuda: role a duše* (1997).

Jiří Lábus

LÁBUS Jiří (* 26. 1. 1950 Praha) – **herec**; bratr architekta Ladislava Lábuse (* 1951). Po tatínkovi architektovi patrně zdědil malířské vlohy a zásluhou